

философите емпирици са разложили душевния живот на „много отделни преживявания, които разглеждат като независими елементи в мъртвото време, за да ги съединят после в неподвижна съвкупност, която е всичко друго, но не самата душа“¹⁸.

За Димитър Димов това разбиране за душата и за душевния живот не е приемливо.

Душевният живот изглежда по друг начин, ако в него се проникне чрез интуицията. „Същинската мисъл на един поет е нежна хармония от преливащи се образи на интуицията, които, изразени чрез стихове, замръзват в неподвижни представи. И все пак тези смразени представи трогват сърцето ни, ако уловим чрез интуицията неуловимото за разсъдъка движение, което съществува зад тях. Изобщо, съзнанието надминава мозъка във всичко.“¹⁹

Интелектът дава на човешкото общество, на човеците в него, „широко поле в индивидуалното творчество“²⁰. Затова и обществото прогресира, но само когато членовете му са свободни. Интелектът за Димитър Димов е допълващият фактор при крайното развитие на всяко интуитивно прозрение. Анри Бергсон е оставил на бъдещето по-голямото сближение между интуицията и разсъдъка.

Това знание и виждане за душата е добре проявено в книгите на Димитър Димов оттука насетне. В по-ранните негови работи то е видимо, а в късните пада към дълбинните структури на творбите. Онова, което произтича като дейтелност на персонажите му, е из подсъзнателните им натрупвания. То е в конфликт с проявеното подсъзнателно на другия. Така се случват драмата и сюжетът в повествователното време и сюжетът в психичното време на неговите книги.

Мисълта за това е в ранните години на Димитър Димов.

¹⁸ Пак там, с. 47.

¹⁹ Пак там, с. 47.

²⁰ Пак там, с. 71